

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ МЕДІА У ФОРМУВАННІ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

в кінці 2013 – на початку 2014 рр.¹

Стаття присвячена місцю електронних медіа у формуванні політичної свідомості громадян України під час подій «Революції гідності». Події кінця 2013 – початку 2014 рр. засвідчили визначальну роль соціальних медіа та електронних ЗМІ у поваленні режиму Януковича й остаточній переорієнтації України у європейському напрямку.

Поширення нових засобів комунікації, можливість блискавичного доступу до мережі Інтернет, котрі є альтернативою традиційним медіа та дозволяють швидко обмінюватися інформацією зумовили зростання протестних настроїв серед українців після відмови Президента Януковича підписувати угоду про асоціацію з Європейським Союзом у Вільнюсі 21 листопада 2013 року. Вирішальну роль у цих подіях відіграли нові соціальні медіа, котрі стали мобілізаційним майданчиком та засобом політичної комунікації для мільйонів українців.

Ключові слова: електронні медіа, соціальні медіа, Революція Гідності, медіапростір, Україна.

Роль электронных СМИ в формировании политического сознания граждан Украины в конце 2013 – начале 2014 годов

Статья посвящена месту электронных медиа в формировании политического сознания граждан Украины во время событий «Революции достоинства». События конца 2013 – начала 2014 показали определяющую роль социальных медиа и электронных СМИ в свержении режима Януковича и окончательной переориентации Украины в европейском направлении.

Распространение новых средств коммуникации, возможность молниеносного доступа к сети Интернет, которые являются альтернативой традиционным медиа и позволяют быстро обмениваться информацией обусловили рост протестных настроений

¹ Для цитування: Катеринчук П., Кибіч Я. Роль електронних медіа у формуванні політичної свідомості громадян України в кінці 2013 – на початку 2014 рр. // Медіафорум : аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент: збірка наукових праць. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017. Том 5. С. 47-63.

среди украинцев после отказа Президента Януковича подписывать соглашение об ассоциации с Европейским Союзом в Вильнюсе 21 ноября 2013. Решающую роль в этих событиях сыграли новые социальные медиа, которые стали мобилизационной площадкой и средством политической коммуникации для миллионов украинцев.

Ключевые слова: электронные медиа, социальные медиа, Революция Достоинства, медианпространство, Украина.

The role of electronic media in shaping the political consciousness of Ukrainian citizens at the end of 2013 - early 2014 years

The article investigates the role of electronic media in forming of political consciousness of citizens of Ukraine during the events of «Revolution of dignity». Events late 2013 – early 2014 demonstrated the crucial role of social media and electronic media in the overthrow of the Yanukovych regime and finally reorientation of Ukraine towards European direction.

48 — *The spread of new media, the possibility of high-speed Internet access, which is an alternative to traditional media and allow quickly share information led to the growth of protest moods among Ukrainians after President Yanukovych refused to sign an association agreement with the European Union in Vilnius on 21 November 2013. A decision role in these events played new social media that became a mobilization platform and means of political communication for millions of Ukrainians.*

Keywords: *electronic media, social media, Revolution of Dignity, media space, Ukraine.*

Постановка проблеми. Сучасна інформаційна доба значною мірою відрізняється від усіх попередніх періодів розвитку людського суспільства. Однією з основоположних відмінностей є зростання значення інформації в усіх сферах життєдіяльності, набагато ширші, ніж раніше можливості доступу до інформації як на індивідуальному, так і на колективному рівнях. Інформація є одним з основних ресурсів, який нині використовується у політичній боротьбі на внутрішньодержавному рівні і у боротьбі держав світу за вплив на міжнародній арені. Вона є основою інформаційних впливів на громадську думку.

Події «Революції гідності» переконливо засвідчили рішучість українського народу у справі розбудови демократичних інститутів, у бажанні нарешті бути визнаними як європейська нація. Надзвичай-

но важлива роль у цих подіях належала електронним медіа. Без них неможливо було б настільки швидко сформувати громадську думку, об'єднати українців, закликати їх до дії так, щоб цей заклик отримав практичне втілення.

Відтак *мета* даної статті полягає у з'ясуванні ролі електронних медіа у формуванні політичної свідомості громадян України у подіях кінця 2013 – початку 2014 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як зазначає українська дослідниця Л.А. Ороховська, мас-медіа є тими засобами масової комунікації, які власне і дають можливість спілкуватися соціальним структурам різного масштабу: організаціям, групам, особистостям тощо [1, с.136-137]. Саме таке спілкування сприяє формуванню громадської думки, без нього нині не можливий жодний більш-менш масштабний соціальний проект.

Причому, як вказує інший український науковець М. Галушко, потрапляючи до засобів масової інформації, вислови окремого суб'єкта політики автоматично набувають всезагальної форми. Візуальна трансляція особливо сприяє метаморфозі поодинокого на спільне, що раніше було доступним лише художнім творам [2].

Дійсно, на нашу думку, починаючи з середини листопада 2013 р. відбулася метаморфоза поодиноких, окремих виявів незадоволення діями влади і загальною ситуацією, що склалася в Україні у спільний протест, у революційні дії. До того ж, сучасний медіа-простір став специфічним феноменом, який не просто ззовні впливає на повсякденне життя практично кожної людини, але і внутрішньо перетворює його структуру. Преса, телебачення, Інтернет та радіо наповнюють та структурують життя індивіда. Без них життя сучасної людини не лише є немислимим, але і, зрештою, не прожитим, тому що залишається незаповненим необхідним значенням [2].

Після своєї появи саме Інтернет відіграє у цьому сенсі вирішальну роль. Через нього поширюються повідомлення, він замінив послуги пошти, телеграфу, телефону і навіть телебачення. Завдяки Інтернету виник єдиний інформаційний простір. Інтернет-ЗМІ стають все більш потужними. Інтернет дає можливість людині через індивідуальне спілкування в інтерактивному режимі реалізувати свої ідеї, використовуючи переваги «віртуального» світу [2].

Тому природно, що саме новітні ЗМІ відіграли особливу роль у формуванні протесних настроїв і у мобілізації громадян України у

подіях 2013-2014 рр. Інформація поширювалася як безпосередньо у мережі, так і передавалися засобами мобільного зв'язку. І, поза сумнівом, ключова роль власне у подіях листопада 2013 р. належала журналістам, які на той час вже мали власну читацьку чи глядацьку аудиторію, яким українці довіряли, чию думку вважали авторитетною.

Саме у Фейсбучі, в одній з найбільших соціальних мереж у світі, на сторінці відомого українського журналіста онлайн видання «Українська правда» і «hromadske tv» Мустафи Найема увечері 21 листопада 2013 р. з'явився запис, який багато хто з дослідників і безпосередніх учасників подій пов'язують із початком протестних подій: «Ладно, давайте серйозно. Ось хто сьогодні до опівночі готовий вийти на Майдан? Лайки не рахуються. Тільки коментарі під цим постом із словами «Я готовий». Як тільки набереться більше тисячі, будемо організовуватися». І дещо пізніше: «Зустрічаємося о 22:30 під монументом Незалежності. Вдягайтеся тепло, беріть парасольки, чай, каву, хороший настрій та друзів. Перепост усіляко вітається!» [3, с.6].

50

Безперечно важливу роль у формуванні протестної громадської думки відіграли і традиційні ЗМІ, причому, як стверджує український фахівець з соціальної філософії П. Долганов, саме ЗМІ належить першопочаткова інтерпретація подій Євромайдану як «української революції», адже від початку масових протестів «Еспресо ТВ», «5 канал» та деякі інші інформаційні ресурси ініціювали масштабний дискурс революції. «Революція совісті», «Революція гідності», «Національна революція» – це далеко не повний перелік інтерпретацій сутності тих подій, що відбувалися в Україні засобами масової інформації [4, с.23]. І, як ми можемо побачити, усі вказані позначення мають позитивне забарвлення. Це дає підстави говорити про підтримку протестувальників у традиційних вітчизняних ЗМІ.

Однак потрібно враховувати, що без попередньо сформованої громадської думки на підтримку євроінтеграції, без усвідомлення громадянам негативного впливу режиму В. Януковича на розвиток держави (яке стало можливим саме завдяки системній подачі матеріалів свідомими журналістами, експертами, політологами, економістами та іншими фахівцями) заклики до протесу залишилися б лише закличками.

Звісно, значну роль відіграло те, що українці вже мали досвід здійснення «помаранчевої революції». Вони розуміли, що політичні сили, які завдяки їх діям у 2004 р. отримали владу, не спромоглися

реалізувати покладені на них сподівання. Але було у суспільстві і усвідомлення того, що дії народу можуть змінити ситуацію, реально вплинути на розвиток подій, стати вагомим чинником політичного процесу.

Не менш значну роль, на нашу думку, мав той ступінь свободи слова, який за попередній період, особливо протягом 2004-2009 рр. вдалося досягти в Україні. І хоча, як ми знаємо, рівень свободи слова в Україні за роки президентства В. Януковича суттєво знизився, влада не наважувалася, та й зрештою, і не була спроможна повністю перешкодити інформації, яка викривала її дії.

За своїм характером більшість цієї інформації була новинною, у вигляді окремих повідомлень, репортажів, прямих включень, відео-трансляції з місць подій тощо. Причому найбільшою мірою підготовленими до неупередженого висвітлення подій в Україні були вітчизняні онлайн медіа.

Фахівці, зокрема, співробітниця Європейської обсерваторії журналістики М. Чорнокондратенко, називає декілька причин, які зумовили такий стан справ. Перша причина полягала в тому, що саме онлайн медіа були здатні запропонувати своїм глядачам і читачам оперативне надходження і оновлення новинної інформації. Окремі з них мали можливість наживо транслювати події, що відбувалися. Наприклад, на початку грудня 2013 р. запрацював онлайн телеканал «hromadske tv». Він подавав інформацію, яку збирали в різних «гарячих точках» кореспонденти, в режимі реального часу. Часто такі прямі включення з місця подій тривали по 10-12 годин без перерви. Канал відстежував кількість користувачів, які одночасно дивилися трансляції, у грудні 2013 р. ця цифра сягала у середньому 40-50 тисяч осіб [5].

Необхідно зазначити, що hromadske tv – це проект громадського Інтернет-телебачення, який було започатковано 11 червня 2013 р. за ініціативою групи у складі п'ятнадцяти журналістів, до яких почали активно приєднуватися їхні колеги. Більшість із журналістів проекту напередодні звільнилися з різних українських каналів, наприклад, ТВі, де причиною масового звільнення стала непрозора зміна власника каналу. Початково головним джерелом фінансування проекту виступили міжнародний фонд «Відродження» та посольство США, потім до фінансування долучилися звичайні громадяни і проект отримав декілька грантів. Основним продуктом є відеоконтент,

доповнений текстовими матеріалами, аудіо-матеріалами, фото та графікою. Важливо, що hromadske tv надає безкоштовний доступ до своїх матеріалів для всіх бажаючих, є можливість безкоштовного використання продукту проекту іншими ЗМІ [6].

Друга причина полягала в тому, що багато онлайн медіа працювали без цензури, тональність матеріалу не контролювалася владою, а залежала від громадянської позиції журналістів. Саме це давало можливість неупереджено висвітлювати події, які відбувалися на Майдані і в інших місцях. До переліку об'єктивних медіа увійшли: «hromadske tv», Інтернет-видання «Українська правда», «Liga.net», «Радіо Свобода». Серед традиційних медіа були телеканали «5 канал» і «Новини 24» [5].

Експертне опитування, яке було проведено у січні 2014 р. Академією української преси також засвідчило, що традиційні медіа, насамперед, великі загальноукраїнські канали, повернулися до цензури і використовують практику замовчування подій. Натомість, Інтернет-медіа – це джерело найбільш об'єктивної і повної інформації про події, які відбуваються на Майдані Незалежності у столиці, а також і в регіонах. Експерти визнали Інтернет-медіа повноцінною альтернативою пресі, телебаченню та радіо [7].

На думку експертів, серед яких були медіа-аналітики, вчені, редактори різних видань, журналісти, та інші професіонали у сфері медіа, Інтернет-медіа найбільш повно висвітлювали протестні події. Так, за п'ятибальною шкалою за повнотою висвітлення Інтернет-медіа отримали 4,7 бали, телебачення – 3,6; друкована преса - 3,2 та радіо – лише 2,8, бали. Оцінювали експерти і достовірність матеріалів. Тут Інтернет-медіа також випередили усі інші, отримавши отримали 4,1 бали, у порівнянні із 3,1 балами телебачення, та 2,9 балів, які отримали друкована преса і радіо. Інтернет-медіа, а також соціальні мережі та блогосфера суттєво випередили усі інші медіа і за оперативністю та інформативністю висвітлення подій [7].

Для того, щоб зрозуміти як Інтернет-медіа висвітлювали події «Революції гідності» вважаємо за потрібне дещо більш докладно розглянути їх діяльність на прикладі онлайн видання «Українська правда». Враховуючи ту обставину, що щоденний обсяг публікацій і повідомлень був досить значним, особливо у ті дні, коли відбувалися найважливіші події – це від 34 матеріалів у день 24 листопада 2013 р. (середина першого етапу розгортання «Революції гідності» за

обраною нами періодизацією) і до 108 протягом 22 лютого 2014 р., коли стало зрозуміло, що народ переміг злочинну владу – повністю наводити і докладно аналізувати текст кожної публікації чи новинного повідомлення недоцільно. Ми зосередилися на таких показниках, як вид матеріалів (це були окремі публікації і новинні повідомлення); інтенсивність комунікації (кількість публікацій повідомлень); тематика; об'єктивність і повнота інформації та на тому, який образ подій, учасників цих подій створювався виданням.

За першим показником можемо вказати, що у ці дні «Українська правда» оприлюднювала публікації і новинні повідомлення. Так, об 11 ранку 24 листопада 2013 року замість публікації статті журналісти оприлюднили повідомлення про те, що події транслюються онлайн на громадському телебаченні і також про прямий ефір «Радіо свобода», закликали саме через ці джерела стежити за подіями [8]. Також в цей день було розміщено публікацію журналіста Є. Іванцова «За державу соромно», де йшлося про хибність шляху, яким завдяки бажанню політичних сил, що стоять за В. Януковичем змушена буде йти Україна «Він обрав силовий варіант. Бо грошей нема, і власний електорат вже не так палко підтримує його. Ну, а міжнародний імідж... та, ми ж самі все бачили і чули про європейський вектор розвитку і партнерство...», а також містилося повідомлення про те, що автор має намір негайно взяти участь у мирних протестах, причому цікаво, що автор ще не був певний у позитивному наслідку протестних дій: «Вийду на Майдан у своєму рідному місті. Проте, вийду без надії сподіваючись» [9]. Загальний настрій публікації можемо охарактеризувати скоріше як песимістичний, хоча вже досить чітко відчуються протестні ноти. Інші повідомлення в цю добу були новинними.

30 листопада 2013 р. тональність публікацій вже дещо змінилася. Цього дня були оприлюднені такі матеріали, як: «Янукович, йолка і вінок» [9], «Розгін Майдану. Як це було» [11], «Європейське забуття регіоналів: симптоми, діагноз, методи лікування», «Про тепло майдану і внутрішню Європу» [12]. Загальний настрій цих публікацій, який можна назвати оптимістичним і рішучим, передають, на нашу думку, цитати з матеріалу журналіста В. Карп'юка «Про тепло майдану і внутрішню Європу», присвяченої Франківському майдану: «Наші протести показують, що Європа вже є в наших серцях. Наступне завдання – збудувати Європу в наших головах» і «Це не просто акції протесту, це великий освітній і культурний чин» та «Ми разом, і це

велико!» [13]. Вже досить відчутно лунають заклики до подальшої боротьби, до опору владі, як наприклад, у матеріалі: «Поети, письменники і співаки закликають українців відстояти майбутнє», де міститься заклик «не дозволяти безвідповідальним популістам і шарлатанам торгуватися нашою країною» [14]. Але це – не заклик йти на штурм, а звернення до українців про необхідність чинити організований і запеклий опір злочинним діям влади.

1 грудня у матеріалах наростають протестні настрої, все більше з'являється закликів до активних дій, як наприклад, у матеріалі українського журналіста В. Дубровського «Точка біфуркації», де вже чітко йдеться про необхідність відсторонення від влади В. Януковича та його поплічників, тому що своїми агресивними діями, насильством проти власного народу «влада перейшла рубікон» [15]. Тобто 30 листопада – 1 грудня 2013 р. до матеріалів на підтримку Євромайдану додається все більше повідомлень із закликами до відсторонення від влади чинного режиму. Як зазначено у матеріалі «Луценко: це вже революція»: «масові акції протесту в Україні вже переросли у революцію» [13].

54

На початку 2014 р. за видами матеріалів змін не відбувалося. Як і раніше оприлюднювалися журналістські публікації і новинні повідомлення, значна частина яких супроводжувалася відео матеріалами. Це можна вказати і про матеріали за 16 лютого 2014 р., і про матеріали останніх днів протестів – 18 лютого та 22 лютого 2014 р. На цей час протестні настрої у суспільстві вже зміцнилися і дії влади, спрямовані на протидію народові викликали однозначний і рішучий опір, що простежується практично в усіх матеріалах.

За показником «інтенсивність комунікації (кількість публікацій повідомлень)» можемо вказати, що на початку протестів інтенсивність комунікації ще суттєво не збільшилася. Так, у неділю 24 листопада 2013 р. «Українська правда» оприлюднила 34 матеріали (з них 2 публікації, інші 32 – новинні повідомлення) [16]. Але вже 30 листопада, наступного дня після розгону студентського майдану «Українська правда» оприлюднила 93 матеріали (з них 4 публікації і 89 новинних повідомлень) [17].

1 грудня кількість повідомлень, оприлюднених «Українською правдою» зростає до 109. На нашу думку, це було пов'язано як наростанням протестного руху, так і з поглибленням усвідомлення суспільством загалом і журналістами зокрема змісту подій, які від-

бувалися, із бажанням донести це усвідомлення до українців. Про бажання журналістів донести до читачів видання власну думку, проголосити свою позицію, свідчить, на нашу думку, те, що зі 109 матеріалів журналістськими публікаціями були 7 [18]. 16 січня 2014 р., коли Верховна Рада України проголосувала за пакет законів, які у суспільстві одразу отримали назву «диктаторські», в «Українській правді» з'явилося 78 матеріалів (в тому числі 6 публікацій і 72 новинні повідомлення) [19]. 18 лютого 2014 р. кількість матеріалів зростає до 120, було оприлюднено 2 публікації і 118 новинних повідомлень [19]. 22 лютого 2014 р. кількість матеріалів в «Українській правді» залишалася значною, йдеться про 1 публікацію і 107 новинних повідомлень [20]. Таким чином ми, по суті, спостерігали процес поступової зміни агрегаторів новин, збільшення числа повідомлень з вуст не лише професійних журналістів, але й учених, громадських діячів та інших лідерів думок.

24 листопада 2013 р. переважна більшість повідомлень, які стосувалася протестної тематики, наприклад, «Міліція нарахувала на мітингах в неділю лише 50 тисяч людей» [22]; «Азаров про відмову від ЄС: Мудрість політиків - вчасно прийняти потрібне країні рішення» [23], «Силовики намагалися зачистити Європейську площу. Мітингувальники їй відстояли» [24] тощо. Значна кількість матеріалу в цей день була присвячена висвітленню протестних подій у регіонах, наприклад: «У Черкасах міліція розганяла Євромайдан та біла депутатів» [25], «У Львові свободівці хотіли захопити Євромайдан – їх прогнали і засвистали» [26] та ін. 30 листопада 2013 р. з 93 матеріалів тематики Євромайдану стосувалося 90. Досить повно висвітлюються заяви і дії українських політиків і громадських діячів (як опозиційних, так і провладних) В. Кличко, Ю. Тимошенко, А. Яценюка, М. Азарова, С. Вакарчука [27] та інших. Також з'являються повідомлення про реакцію політиків зарубіжних країн на розгін Майдану, зокрема, це матеріали «Низка країн засудила силовий розгін мирного Євромайдану» [28], «Качинський закликає європосланців невідкладно їхати в Україну» [29] та ін.

1 грудня 2013 р. протестна тематика зберігалася, як зазначено вище, збільшилася кількість закликів до активних протестних дій у відповідь на застосоване владою насильство, з'являються повідомлення про організацію структури Майдану, наприклад: «Людей на Майдані просять не пити алкоголь і ввести фейс-контроль» [30], «На

Майдані встановлюють житлові намети і металеві щити» [31] та ін. У матеріалах висвітлюються дії політиків і громадських діячів, учасників протестів, причому як у Києві, так і в регіонах, біля п'ятої частини матеріалів присвячені висвітленню реакції зарубіжних країн на події в Україні.

16 січня 2014 р. тематика матеріалів «Української правди» була присвячена протестним подіям, чимало матеріалів стосувалися прийняття Верховною Радою «диктаторських» законів, які засуджували такі дії, відбиваючи загальносуспільні настрої, наприклад повідомлення «Парламенту в Україні не існує – Тягнибок», де було зазначено, що події у Верховній Раді є виявом «повної узурпації влади в державі», що «режим Януковича веде державу до громадянського протистояння» і саме влада несе відповідальність за народні протести, які послідуватимуть [32]. Були матеріали не лише від опозиціонерів, але і від представників влади, наприклад, «Єфремов запевняє, що депутати голосували законно» [33].

56

18 лютого 2014 р. тематика матеріалів Інтернет-видання відбивала розгортання протестних подій. Про це переконливо свідчать навіть заголовки, наприклад: «Війна на вулицях Києва» [34], «Силовики почали штурм Майдану» [35], «Беркут атакує Майдан» [36] та тощо. Періодично протягом доби з'являлася інформація про події в регіонах, про дії влади та опозиціонерів, про реакцію представників міжнародної спільноти. Із суспільно важливої інформації, яка не стосувалася революційних подій цього дня були оприлюднені повідомлення про загибель шахтарів «Від вибуху у шахті у Макіївці померли 7 осіб, ще 9 травмовано» [37], про обурення з Київенерго [38] і ще 5 повідомлень економічного характеру.

Тематику матеріалів за 22 лютого 2014 р. найкраще, на нашу думку, передає заголовок публікації «Кінець президентства Януковича» [37]. Відмінна риса цього дня в тому, що багато матеріалів розповідають про початок перебудови влади, про дії протестувальників з налагодження нового життя, наприклад: «У Дніпропетровську площу Леніна перейменували на Героїв Майдану, мер вийшов з ПР» [40], «Харків'яни прийшли на екскурсію у кабінет Добкіна» [41], «Документи з Межигір'я підтвердили мільйонні розтрата та хабарі, водолази вилунали зброю» [42] тощо. До того ж, в цей день усі матеріали стосувалися ситуації в Україні.

За показником «об'єктивність і повнота інформації» ми встано-

вили, що протягом усього часу повідомлення «Української правди» залишалися об'єктивними. Так, наприклад, у вже згаданому новинному повідомленні «Азаров про відмову від ЄС: Мудрість політиків – вчасно прийняти потрібне країні рішення» від 24 листопада 2013 р. інформація про виступ провладного політика була подана об'єктивно, неупереджено та повно. Те саме можна сказати і про інші повідомлення, які погодинно висвітлювали події. Більшість повідомлень супроводжувалася відеоматеріалами, з яких глядачі могли отримати ще більш повну інформацію. У всі наступні дні повідомлення також мають об'єктивний характер, події висвітлюються всебічно, наводяться і висловлювання опозиційних політиків, і виступи провладних політиків, подається інформація про події в регіонах, а також про реакцію міжнародної громадськості на події в Україні. Високий рівень об'єктивності і повноти інформації зберігався в усі досліджені дні, протягом усього періоду революційних подій.

Якщо розглядати, який саме образ революційних подій, окремих учасників цих подій створювався виданням, то можемо вказати, що завдяки всебічному, об'єктивному і неупередженому висвітленню, у матеріалах «Української правди» журналістам вдалося відобразити реальний образ «Революції гідності» – найважливішого для держави суспільно-політичного явища революційного за своїм характером, показати, що протести не були заздалегідь кимось підготовлені, заплановані, а мали практично стихійний характер, стали наслідком крайнього ступеню незадоволення діями влади, яке панувало у суспільстві, наслідком відмови влади не лише служити власному народові, а й навіть співпрацювати чи хоча б дослуховуватися до нього. За об'єктивними матеріалами видання тепер, коли аналізувати їх у сукупності, чітко видно, наскільки рішення про відмову від вступу до ЄС суперечило національним інтересам України і прагненню значної частини населення держави; неупереджені повідомлення про дії влади, якими вона намагалася припинити протести переконливо висвітлюють її цинічність, готовність нехтувати життями людей, а отже – показують її злочинний характер.

До Інтернет-медіа, які надавали об'єктивну інформацію, можна зарахувати і низку сайтів, створених під час подій. Наприклад, сайт «Euromaidan.eu» генерував усі пости з соціальних мереж з хештегом «#Євромайдан», надавав інтерактивну карту, на якій були позначені усі міста, що підтримували Україну, розміщував відеоматеріали

«hromadske tv» та Радіо Свободи, а також матеріали тих користувачів Інтернету, які здійснювали власні онлайн трансляції за допомогою додатку для iPhone «Ustream». Першим, хто скористався цим додатком став студент КПП, його канал «КПП-live» [43] одразу отримав значну популярність.

Що стосується преси, то деякі медіа взагалі практично не висвітлювали революційні події. Найяскравіший приклад - видання «Кореспондент» та «Forbes», де за розпорядженням олігарха Сергія Курченка були створені так звані «департаменти правди», які перевіряли всі матеріали [5].

Але була і преса, яка об'єктивно висвітлювала події, зайняла активну громадянську позицію: «Дело» та «Инвестгазета», хоча до революційних подій ці видання не подавали матеріалів про політику.

58 — На нашу думку, те, що традиційним медіа, попри широту охоплення аудиторії, не вдалося оперативним і об'єктивним висвітлювати події того періоду, насамперед, наслідок цензури, які запроваджувала влада і їх власники. Це пов'язано із технологічними змінами, адже за останній десяток років велика частина громадян України дедалі більше почали черпати інформацію з новинних сайтів та через гіперпосилання у соціальних мережах, чому сприяло зростання числа Інтернет-користувачів та можливості миттєвого доступу до мережі через мобільні пристрої.

Одним з найбільш яскравих і очевидних прикладів відвертої цензури є те, що у Донецьку, Маріуполі, а також у деяких містах у Криму кабельні оператори за командою місцевої влади відключали «5 канал» [5].

Як прояв цензури можемо розцінювати і те, що загальнонаціональні канали у вихідні, на які припадали головні протестні події у Києві і в інших містах, не переривали трансляцію раніше запланованого розважального контенту для прямих включень [5]. Відповідно ті з українців, хто не мав доступу до Інтернету були позбавлені інформації, не уявляли, яка ситуація складається у країні.

Незважаючи на тиск влади та власників, тележурналісти намагалися робити все можливе для об'єктивного висвітлення протестних подій. Так, працівники телеканалу «Інтер» влаштували бойкот через те, що керівництво каналу намагалося подавати телеглядачам неправдиву інформацію, дезінформувати їх, ігнорувати події на Майдані Незалежності.

Вітчизняні електронні медіа не лише спрямовували громадську думку українців на підтримку «Революції гідності», а й неупереджено висвітлюючи події, які відбувалися на Майдані Незалежності, в інших районах Києва та в українських містах і селах, формували новий імідж нашої держави. Це – імідж держави, яка не бажає мати нічого спільного із владою олігархічного клану; держави, яка має активних, сміливих і рішучих громадян, здатних єднатися для спільного вирішення надскладних завдань; держави, де суспільство є політично активним і здатний власними силами відновити справедливість; де люди не бояться відкрито висловлювати своє прагнення жити у європейській демократичній країні і готові докласти задля цього практичні зусилля.

У якості одного з найяскравіших прикладів можна навести цитату вітчизняного поета і журналіста А. Бондара: «Майдан дав зрозуміти Європі, що європейські цінності – не даність, яка автоматично передається від покоління до покоління, не ВВП на душу населення, не суспільство всезагальної ситості, не пересування без віз, не набір зачовганих порожніх словесних оболонок, оформлених в міждержавні угоди та конституції, а кров і піт, страждання і жертва, розтриті кістки та пробиті кулями серця. Що саме тут, на передовій боротьби з російською імперією та її маріонетками, всі їхні притрушені пилом десятиліть цінності знаходять свій справжній сенс. Коли Європа востаннє пролила кров за європейські цінності? Коли востаннє замислювались над цим питанням? Коли востаннє почувалася посправжньому загроженою?» [44]. Дійсно, саме «українці стали першими європейцями в новітній історії, які за ці цінності поклали сотні життів» [44].

Отже, вітчизняні мас-медіа, насамперед незалежні інтернет-медіа, відіграли провідну роль у формуванні громадської думки українців напередодні і під час «Революції гідності». Вони консолідували суспільство, виступили у ролі майданчиків для формування громадської думки, мобілізації зусиль протестувальників, підтримували в українців рішучість до активних дій.

Висновки. Події, які відбувалися у суспільно-політичному житті України, особливо – події другої половини 2013 р. були каталізатором протестних виступів на підтримку Євроінтеграції України, які переросли у «Революцію гідності» і стали відправною точкою для початку нового демократичного етапу розвитку нашої держави.

Провідна роль у формуванні протестної громадської думки, у мобілізації українців до протесту, у залученні їх до активних виступів відіграли вітчизняні електронні медіа. Найбільш значимими виявилися новітні Інтернет-медіа, які, на відміну від традиційних, не зазнавали адміністративного і цензурного тиску, давали журналістам можливість висловлюватися вільно, об'єктивно, неупереджено і повно висвітлювати події. Водночас соціальні медіа виявили суттєві зміни у споживанні новин та джерел формування політичної свідомості. Конвергенція традиційних ЗМІ та поява нових агрегаторів новин безпосередньо вплинули на події кінця 2013 – початку 2014 років й показали досі недооцінені можливості у сенсі поширення інформації, а також засвідчили формування в Україні громадянського суспільства й політичної нації, котра сповідує європейські цінності.

Джерела та література:

- 60 —
1. Ороховська Л. А. Мас-медіа як складова людської комунікації / Л. А. Ороховська // Вісник Національного авіаційного університету. Сер. : Філософія. Культурологія. - 2011. - 180 с.
 2. Галушко М. Вплив мас-медіа на формування горизонту життєвого світу людини / М. Галушко // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць. - 2008. - № 3(24). - С. 25-37.
 3. Зінченко О. Вітер з майдану / О. Зінченко // Майдан від першої особи. 45 історій Революції гідності / упоряд. Тетяна Ковтунович, Тетяна Привалко. — К. : К.І.С., 2015. — 336 с.
 4. Долганов П. Симулякри української революції / П. Долганов // Культурологічний часопис І. - 2014. - Число 81. - 215 с.
 5. Чорнокондратенко М. Феномен Євромайдану у медіа [Електронний ресурс] / М. Чорнокондратенко // Європейська обсерваторія журналістики. - Режим доступу: <http://ua.ejo-online.eu/1583>
 6. Громадське ТБ: «Все гірше, ніж ви думаєте, але надія є» [Електронний ресурс] / Суспільне мовлення. - Режим доступу: http://stv.detector.media/reformuvannya/internet/gromadske_tb_vse_girshe_nizh_vi_dumaete_ale_nadiya_e/
 7. Інтернет-ЗМІ визнано найбільш об'єктивним джерелом інформації про Майдан [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. - Режим доступу: http://dt.ua/UKRAINE/internet-zmi-viznano-naybilsh-ob-yektivnim-dzherelom-informaciyi-pro-maydan-136287_.html

8. День Європейської України. ОНЛАЙН [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2013/11/24/6987513/>

9. Іванцов Є. За державу соромно [Електронний ресурс] / Є. Іванцов // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2013/11/24/7002839/>

10. Янукович, йолка і вінок [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2013/11/30/7003878/>

11. Розгін Майдану. Як це було [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2013/11/30/7003663/>

12. Сікора І. Європейське забуття регіоналів: симптоми, діагноз, методи лікування [Електронний ресурс] / І. Сікора // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2013/11/30/7003470/>

13. Карп'юк В. Про тепло майдану й внутрішню Європу [Електронний ресурс] / В. Карп'юк // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2013/11/30/7003385/>

14. Поети, письменники і співаки закликають українців відстояти майбутнє [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/11/30/7003830/>

15. Дубровський В. Точка біфуркації [Електронний ресурс] / В. Дубровський // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2013/12/1/7003965/>

16. Архів публікацій за 24 листопада 2013 р. [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/archives/date_24112013

17. Архів публікацій за 30 листопада 2013 р. [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/archives/date_30112013/

18. Луценко: це вже революція [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/12/1/7004014/>

19. Архів публікацій за 16 січня 2014 р. [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/archives/date_16012014/

20. Архів публікацій за 18 лютого 2014 р. [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/archives/date_18022014/

21. Архів публікацій за 22 лютого 2014 р. [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/archives/date_22022014/

22. Міліція нарахувала на мітингах в неділю лише 50 тисяч людей [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/11/24/7002950/>

23. Азаров про відмову від ЄС: Мудрість політиків - вчасно прийняти потрібне країні рішення [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/11/24/7002949/>

24. Силовики намагалися зачистити Європейську площу. Мітингувальники її відстояли [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/11/24/7002948/>

62

25. У Черкасах міліція розганяла євромайдан та біла депутатів [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/11/24/7002849/>

26. У Львові свободівці хотіли захопити Євромайдан їх прогнали і засвітали [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/11/24/7002925/>

27. Вакарчук закликав Схід і Південь не піддатися середньовіччю влади [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/11/30/7003883/>

28. Низка країн засудила силовий розгін мирного євромайдану [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/11/30/7003886/>

29. Качинський закликає європосланців невідкладно їхати в Україну [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/11/30/7003881/>

30. Людей на Майдані просять не пити алкоголь і ввести фейс-контроль [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/12/1/7004185/>

31. На Майдані встановлюють житлові намети і металеві щити [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/12/1/7004149/>

32. Парламенту в Україні не існує – Тягнибок [Електронний ре-

сурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/01/16/7009713/>

33. Єфремов запевняє, що депутати голосували законно [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/01/16/7009722/>

34. Війна на вулицях Києва [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/02/18/7014151/>

35. Силовики почали штурм Майдану [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/18/7014499/>

36. Беркут атакує Майдан [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/18/7014392/>

37. Від вибуху у шахті у Макіївці померли 7 осіб, ще 9 травмовано [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/18/7014171/>

38. Макеєнко хоче подарувати Ахметову енергооб'єкти на третину мільярда [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2014/02/18/420520/>

39. Кінець президентства Януковича [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/02/22/7015644/>

40. У Дніпропетровську площу Леніна перейменували на Героїв Майдану, мер вийшов з ПР [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/22/7015886/>

41. Харків'яни прийшли на екскурсію у кабінет Добкіна [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/22/7015882/>

42. Документи з Межигір'я підтвердили мільйонні розтрати та хабарі, водолази вилунали зброю [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/22/7015880/>

43. КПП-live [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ustream.tv/channel/%D0%9A%D0%9F%D0%86-live>

44. Бондар А. Майдан: життя або смерть [Електронний ресурс] / А. Бондар // Новое время. – Режим доступу: <http://nv.ua/project/story-of-maidan-by-bondar.html>